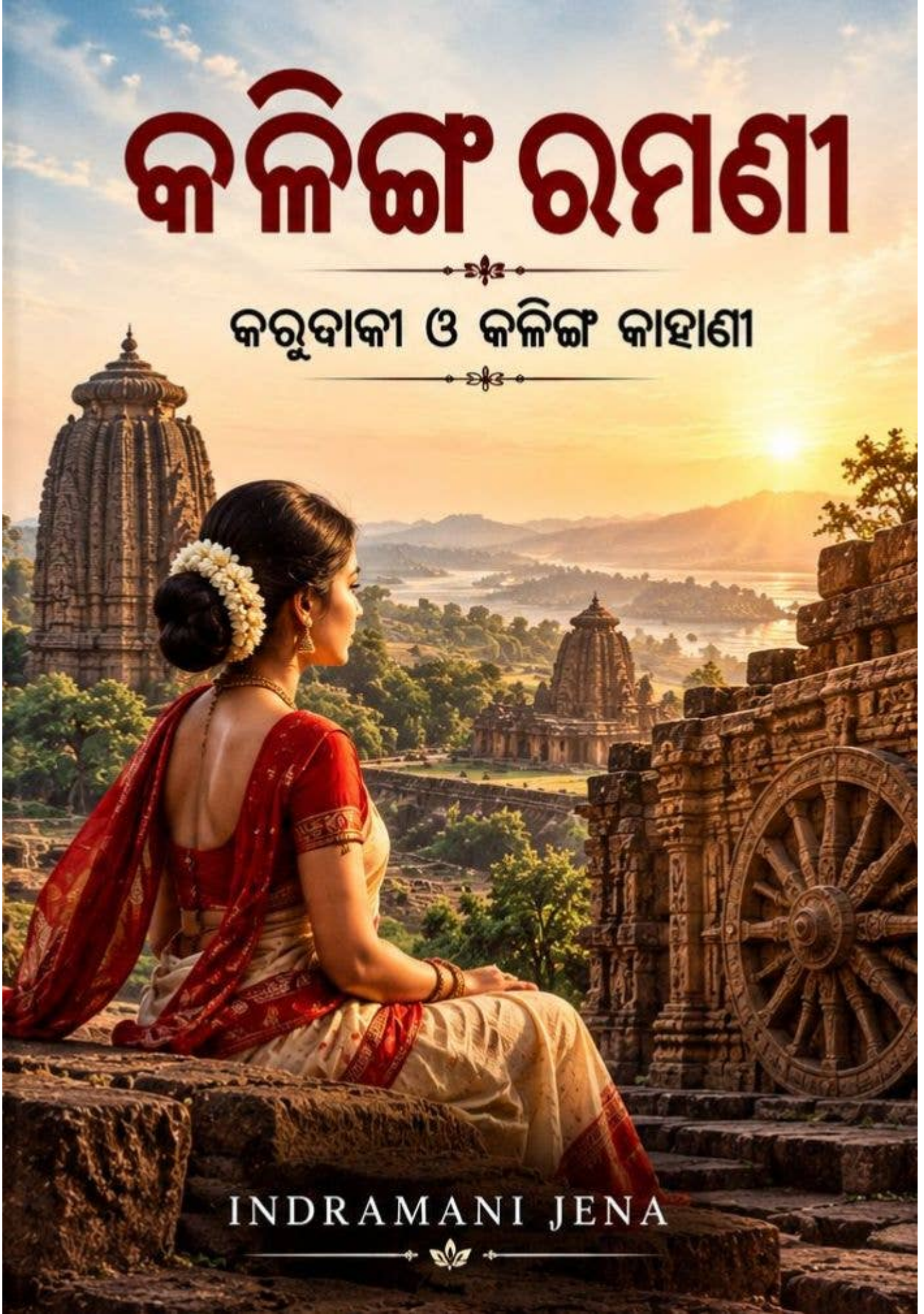
କଳିଙ୍ଗ ରମଣୀ

କରୁଦାକୀ ଓ କଳିଙ୍ଗ କାହାଣୀ

INDRAMANI JENA

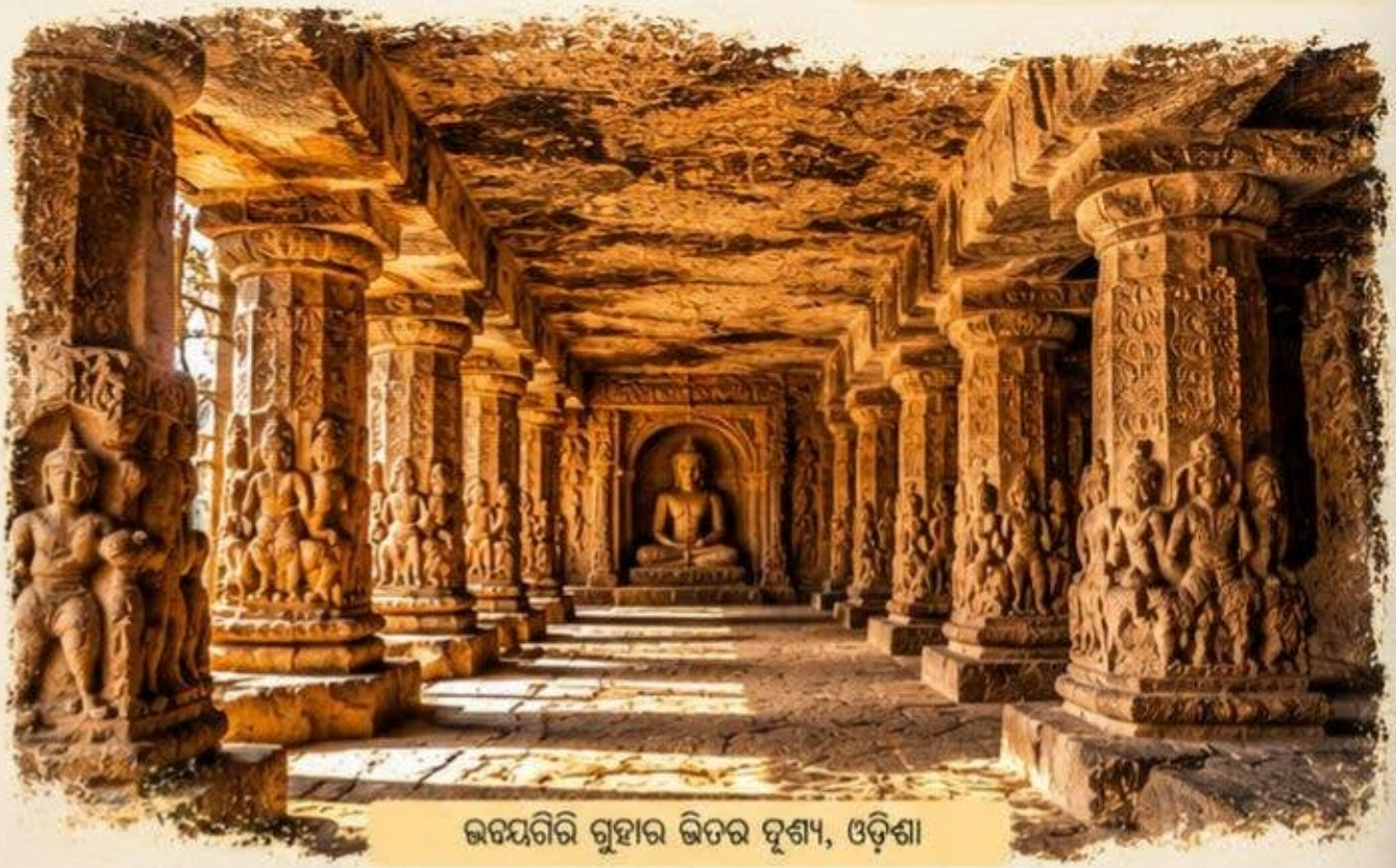
ଅଧ୍ୟାୟ ୨

ଗୁହା କ'ଣ ?

ଗୁହା ହେଉଛି ପ୍ରାକୃତିକ କିମ୍ବା ମାନବ ନିର୍ମିତ ଏକ ଖୋଲା ସ୍ଥାନ, ଯାହା ପାହାଡ଼, ପର୍ବତ କିମ୍ବା ଶିଳାଭିତରେ ଅବସ୍ଥିତ । ପ୍ରାକୃତିକ ଭୂଗର୍ଭ ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ, ପ୍ରବାହିତ ଜଳ, ପବନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭୌଗୋଳିକ କାରଣରୁ ଗୁହା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । କେତୁକ ଗୁହା ମନୁଷ୍ୟଦ୍ୱାରା ଖୋଦା କରି ତିଆରି କରାଯାଇଛି, ଯେଉଁଥିରେ ଧାର୍ମିକ, ଧ୍ୟାନ, ବାସସ୍ଥାନ ଓ କଳାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି ।

ଗୁହାର ମୁଖ୍ୟ ବିଶେଷତା

- ଶିଳାଭିତରେ ଥିବା ଖୋଲା ସ୍ଥାନ
- ପ୍ରାକୃତିକ କିମ୍ବା ମାନବ ନିର୍ମିତ
- ଇତିହାସ, ଧର୍ମ ଓ କଳାର ପ୍ରମାଣ
- ଭିତକେ ଶିଳ୍ପକଳା ଓ ଚିତ୍ରକଳା
- ପ୍ରାଚୀନ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନର ଆଧାର

ଉଦୟଗିରି ଗୁହାର ଭିତର ଦୃଶ୍ୟ, ଓଡ଼ିଶା

ଅଧ୍ୟାୟ ୨

ଓଡ଼ିଶାର ଗୁହାମାନଙ୍କ ଇତିହାସ

ଓଡିଶାର ଗୁହାମାନଙ୍କର ଏକ ଦୀର୍ଘ ଓ ସମୃଦ୍ଧ ଇତିହାସ ରହିଛି । ଏହି ଗୁହାମାନେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଧାର୍ମିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ, କଳାତ୍ମକ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ । ଉଦୟଗିରି ଓ ଖଣ୍ଡଗିରି ଗୁହାମାନେ ଜୈନ ସନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ଥିଲା, ଯାହା ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଖରାବେଳ ରାଜାଙ୍କ ଶାସନକାଳରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଗୁହାମାନଙ୍କର ଶିଳାଲେଖ, ମୂର୍ତ୍ତିକଳା ଓ ଶିଳ୍ପକଳା ସେହି ସମୟର ଧର୍ମ, ସମାଜ ଓ ରାଜଶ୍ରୟର ଅମୂଲ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଗୁହାମାନଙ୍କ ଇତିହାସର ମୁଖ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ

1. **ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ କାଳ** – ଜୈନ ଧର୍ମର ପ୍ରସାର ଓ ମଠବାସ ପାଇଁ ଗୁହା ନିର୍ମାଣ ।
2. **ଖରାବେଳ ରାଜାଙ୍କ ଶାସନକାଳ** – ଉଦୟଗିରି ଓ ଖଣ୍ଡଗିରିରେ ଅନେକ ଗୁହା ତିଆରି ।
3. **ଧାର୍ମିକ ପ୍ରୟୋଗ** – ଧ୍ୟାନ, ପୂଜା, ମଠବାସ ଓ ଧାର୍ମିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ।
4. **କଳାତ୍ମକ ବିକାଶ** – ଶିଳ୍ପଚିତ୍ର, ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ଶିଳାଲେଖ ମାଧ୍ୟମରେ ସମୟର ଜୀବନଚିତ୍ର ।
5. **ସାଂସ୍କୃତିକ ଗୁରୁତ୍ୱ** – ଓଡ଼ିଶାର କଳା, ଧର୍ମ ଓ ଇତିହାସକୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଅମୂଲ୍ୟ ସ୍ରୋତ ।

ଉଦୟଗିରି ଗୁହା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଖଣ୍ଡଗିରି ଗୁହା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଅଧ୍ୟାୟ ୩

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରମୁଖ ଗୁହାମାନ

3.1 ଉଦୟଗିରି ଗୁହା

ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଉଦୟଗିରି ଗୁହା ଓଡ଼ିଶାର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୁହାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ । ଏହି ଗୁହାନ୍ତା ପ୍ରଥମତଃ ଜୈନ ସାଧୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାସସ୍ଥଳ ଓ ଧ୍ୟାନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା । ଏଠାରେ ଅନେକ ଶିଳାଲେଖ, ଚିତ୍ରକଳା ଓ ପ୍ରାଚୀନ ମୂର୍ତ୍ତିକଳା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ଯାହା ଏହାର ଇତିହାସିକ ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ପ୍ରମାଣ କରେ ।

ଉଦୟଗିରି ଗୁହା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

3.2 ଖଣ୍ଡଗିରି ଗୁହା

ଉଦୟଗିରିର ସମୀପରେ ଅବସ୍ଥିତ ଖଣ୍ଡଗିରି ଗୁହା ମଧ୍ୟ ଜୈନ ସଂସ୍କୃତି ସହ ଜଡ଼ିତ । ଏହି ଗୁହାରେ ସୁନ୍ଦର ଶିଳ୍ପକଳା, ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ଶିଳାଲେଖ ରହିଛି, ଯାହା ପ୍ରାଚୀନ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ଧାର୍ମିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନର ଛବି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ । ଖଣ୍ଡଗିରି ଗୁହା ପର୍ବତ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ହେତୁ ଏଠାରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହରର ଏକ ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ଖଣ୍ଡଗିରି ଗୁହା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

3.3 ରତ୍ନଗିରି ଗୁହା

ରତ୍ନଗିରି ଗୁହା ଓଡ଼ିଶାର ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସ୍ଥଳ । ଏଠାରେ ଗୁହା ସହିତ ବିହାର, ସ୍ତୂପ ଓ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ଶିଳାଲେଖ ରହିଛି । ଏହି ସ୍ଥଳ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ଏକ ପ୍ରମୁଖ କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା ଏବଂ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଧ୍ୟାନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏଥିଲା ।

ରତ୍ନଗିରି, ଜାଜପୁର

ଅଧ୍ୟାୟ ୪

ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁହାମାନ

4.1 ଲଲିତଗିରି ଗୁହା

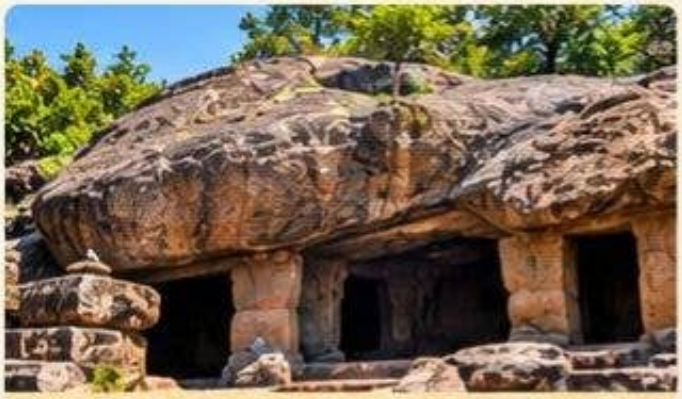
ଲଲିତଗିରି ଓଡ଼ିଶାର ତିସ୍ରାନ୍ୟ ବୌଦ୍ଧ ସ୍ଥଳ (ଲଲିତଗିରି, ରତ୍ନଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରି) ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୁର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥଳ । ଏଠାରେ ବିହାର, ସ୍ତୁପ, ଗୁହା ଓ ବୌଦ୍ଧ ମୁର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମିଳିଛି, ଯାହା ଅହିସା ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ବିକାଶକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ ।

ଲଲିତଗିରି, ଜାଜପୁର

4.2 ସିସୁପାଳଗଡ଼ ଗୁହା ଅଞ୍ଚଳ

ଯଦିଓ ସିସୁପାଳଗଡ଼ ପ୍ରାମୁଖ୍ୟରୁ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗ ଅବଶେଷ, ତଥାପି ଏହାର ନିକଟ ଅଞ୍ଚଳରେ କିଛି ପ୍ରାକୃତିକ ଗୁହା ଓ ଶିଳାଖଣ୍ଡ ରହିଛି, ଯାହା ପ୍ରାଚୀନ ମାନବ ବାସସ୍ଥାନ ଓ ସୁରକ୍ଷା ସହିତ ସମନ୍ଧିତ ବୋଲି ମନାଯାଏ ।

ସିସୁପ୍ରାଳଗଡ଼ ଗୁହା ଅଞ୍ଚଳ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

4.3 କୌଗଡ଼ ଗୁହା

କୌଗଡ଼ ଗୁହା ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ଏହା ଅଶୋକଙ୍କ ଶିଳାଲେଖ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହି ଗୁହା ଏବଂ ଶିଳାଲେଖ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ପ୍ରଚାର ଓ ଅଶୋକଙ୍କ ଶାସନକାଳୀନ ଇତିହାସକୁ ଜାଣିବାରେ ଏକ ମୁଲ୍ୟବାନ ସୁତ୍ର ଅଟେ ।

କୌଗଡ଼ ଗୁହା, ଗଞ୍ଜାମ